

СТАНОВИЩЕ

от академик Георги Георгиев Марков за дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по специалността „Международно право и международни отношения“

Автор: Красимир Каракачанов

Тема: Външнополитическата дейност на ВМОРО (1893 – 1918)

Научен ръководител: доц. д-р Йордан Величков, Югозападен
университет „Неофит Рилски“

Макар и съществена част от Българския национален въпрос - Македонският въпрос е с балкански и европейски измерения, поради което е от първостепенно значение в международните отношения от Берлинския конгрес до днес. В историографията са натрупани множество изследвания за неговата роля в политиката на отделни правителства и коалиции, но често се пренебрегва позицията и дейността на самата Вътрешна македоно-одринска организация в значимите исторически събития на международното поле. Това поражда и разминаване в оценките за тази разнообразна дейност според различните гледни точки на тогавашните меродавни фактори.

Представеният дисертационен труд е първото цялостно и задълбочено изследване на дипломацията и пропагандата извършвани от Задграничното представителство на Вътрешната организация в София. Кр. Каракачанов разкрива върху широка документална основа статута, структурата и организацията на това самобитно „Външно министерство“, както и заслугите на участващите в него видни революционни дейци. Приложеният проблемно-хронологичен подход позволява да бъде разработена темата в развитие, като се изтъкнат особеностите на всеки отделен етап и приемствеността в целите и средствата.

Периодизацията е научно издържана и с нея е съобразено съдържанието на трите глави на монографията, всяка от тях с оглед на променящите се исторически обстоятелства. Външнополитическата дейност на Организацията основателно е разгледана в три последователни кръга: отношенията с Върховния македоно-одрински комитет и българските правителства; борбите срещу чуждите въоръжени пропаганди и поддържащите ги правителства; отношението към балканската политика на заинтересованите Европейски сили. Внимателният анализ на документите и личните свидетелства води до вярно направени изводи, които са осмислени чрез обобщение в заключението.

Кр. Каракачанов е постигнал съществен принос и в разкриването на задграничната пропаганда в Свободна България, в другите балкански държави и в Европа, която обяснява и утвърждава справедливия характер на освободителната борба на българите в Македония и Одринска Тракия. Същевременно се осъществява и контра-пропаганда поради системните опити на заинтересованите страни да злепоставят каузата на българите под властта на султана. Прави впечатление изтъкването на ролята на периодичния печат, както и наличието на такива имена като Пейо Яворов и Симеон Радев. Полагаемо място е отделено и на дипломатическите мисии на известни учени като акад. Любомир Милетич и проф. Иван Георгов.

От важно значение е проучването на Задграничното представителство в зависимост от решенията на конгресите и промените в неговия състав. Докторантът с основание отбелязва възловата роля на Христо Матов, който наистина е теоретик на Вътрешната организация и посочва неговите разногласия по принципни въпроси. Той успява да уравни и оценката за такава спорна личност като Борис Сарафов, чиято популярност в Европа не е за пренебрегване въпреки някои негови суетни увлечения. Допълнителна светлина е хвърлена и върху Балканския комитет в Лондон, особено по време и след Илинденско-Преображенското въстание.

В дисертацията е пояснено и отношението на Вътрешната организация към Реформената акция на Великите сили до Младотурската революция, както и общата ѝ цел с българските правителства за добиване на политическата автономия, срещу която се борят другите балкански

държави. Кр. Каракачанов се позовава на декларациите, мемоарите и меморандумите на Вътрешната организация, с които тя се представя на света и се старее да бъде правилно разбрана от общественото мнение в Европа. Той се опира и на чужди издания, които потвърждават правото дело на българите в Македония и Одринска Тракия.

С възстановяването на Вътрешната организация от пролетта на 1910 г. се определят и новите задачи на Задграничното представителство, които докторантът изследва във връзка с изострянето на международните отношения и отварянето на Триполитанската война. Дипломатическата дейност е съчетана с атентати и създаване на предпоставки за военно решение на Македоно-одринския въпрос. В тези страници на Трета глава сполучливо е изтъкнато противоречието между „тайната дипломация“ на цар Фердинанд за създаване на Балканския съюз чрез дележа на зони в Македония и последователната борба на Вътрешната организация за пълна автономия. Тук се корени и възмущението от сръбската и гръцката окупация през Първата балканска война и стремежа да се разпали Втората балканска война в името на националното обединение.

Участието в Карнегиевата международна анкета, изпращането на делегации в столиците на Европейските сили и обнародването на декларации са оценени като легални средства за изобличаване на „неправдата от Букурещ“, както и за описване на страданията на преследваната българщина. Поради неотзивчивостта на Тройното съглашение към „жалбите“ на македонските българи, ръководството на ВМОРО се обявява решително за намеса на страната на Централните сили.

В дисертацията е изследвано спасяването на Пернишките мини през Първата световна война от приватизацията на „Дисконто Гезелшафт“, което доказва международния авторитет на Вътрешната организация начело с Тодор Александров. Този авторитет се потвърждава и от мемоара до Международната социалистическа конференция в Стокхолм, който впечатлява с точно подбраните исторически аргументи. От важно значение са и сведенията за арменския геноцид, извършен от същите палачи младотурци, които жестоко обезбългаряват Източна Тракия през лятото на 1913 г.

Справедливостта на трудната българска позиция на Парижката конференция за мир през 1919 г. е обоснована чрез Мемоара на Вътрешната организация до нейния председател Клемансо. Централният комитет търси общи допирни точки на интересите с представители на Османската империя, където вече са възприели идеята за автономия на Македония. Недопускането на обещавания от победителите плебисцит налага продължаване на въоръжената борба.

Авторефератът отразява вярно съдържанието и приносите в дисертационния труд.

Като имам предвид горепосочените съществени приноси направени от докторанта в дисертацията, то ще си позволя да предложа убедено на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Красимир Каракачанов по специалността „Международно право и международни отношения“.

1 март 2014 г.

Изготвил Становището:

София

акад. Георги Марков